

construint mirades

La classe

Laurent Cantet

Material didàctic de la pel·lícula

Recomanada per a 3r i 4rt d'ESO i batxillerat.

Formació en llenguatges audiovisuals

í n d e x

3	Fitxa tècnica
3	Sinopsi
3	Objectius
4	Assaig
9	Proposta d'activitats
10	Filmografia relacionada
10	Glossari

f i t x a t è c n i c a

La classe

Títol original: *Entre les murs*

Direcció: Laurent Cantet

Guió: Laurent Cantet, François Bégaudeau, Robin Campillo. Basada en la novel·la *Entre les murs*, de François Bégaudeau

Interpretació: François Bégaudeau, Nassim Amrabt, Laura Baquela, Chérif Bounaïdja Rachedi, Juliette Demaille

Fotografia: Pierre Milon, Catherine Pujol, Georgi Lazarevski

Muntatge: Robin Campillo, Stéphanie Léger

Producció: França, 2008

Versió: original en francès subtitulada en castellà

Durada: 128 minuts

*En català la novel·la ha estat editada amb el mateix títol de la pel·lícula estrenada al nostre país i ha estat publicada per Empúries.

s i n o p s i

Crònica de la vida escolar en un centre de secundària de la perifèria de París on conviu alumnat de procedència ètnica i cultural molt diversa. El relat se centra en les experiències d'un jove professor, François, que ha d'enfrontar-se dia a dia a la falta d'interès de l'alumnat i en molts moments als conflictes de convivència que es generen per l'actitud d'alguns alumnes que no es veuen reconeguts per la societat que pretén integrar-los a través del sistema educatiu.

La pel·lícula es construeix com a ficció, centrada en els personatges d'Esmeralda i Souleymane, a partir d'una realitat viscuda per François Bégaudeau*, professor i novel·lista, que explica les seves experiències recollides al llarg de deu anys i que ha intervingut a la pel·lícula com a actor i guionista. Els joves intèrprets són també, en la vida real, alumnes de secundària que van treballar en un taller d'interpretació durant un curs escolar per poder intervenir a la pel·lícula.

o b j e c t i u s

- Reflexionar sobre la falta de motivació per l'estudi que expressa la majoria de l'alumnat a la pel·lícula.
- Valorar les relacions alumnat - professorat que s'ha observat al llarg de la pel·lícula.
- Considerar les raons que es formulen a la pel·lícula per explicar els conflictes de convivència que en un moment donat es produeixen.
- Determinar com es distribueix l'espai visualment per expressar la falta de diàleg i de comunicació que en determinats moments es produeix entre professorat, alumnat i pares i mares.

a s s a i g

*Article d'Elsa Fernández Santos, publicat a *El País*, 16 de gener de 2009.

Entre els murs d'una classe

La classe es basa en l'obra de François Bégaudeau, novel·lista i professor d'institut durant 10 anys en un centre de la perifèria de París. Laurent Cantet, interessat en la temàtica de la integració, va utilitzar les experiències narrades al llibre per ambientar la seva història sobre les dificultats dels adolescents d'origen immigrant per vincular-se a una societat que els és estranya culturalment i de la qual se senten exclosos.

Segons Cantet, el món educatiu li oferia la possibilitat d'analitzar els conflictes i dificultats que tenen els i les adolescents quan s'enfronten a unes normes i models que no entenen ni corresponen a les seves aspiracions. Aquest món escolar li oferia l'avantatge de poder observar amb deteniment la contradicció que es produeix en una societat com la francesa, per altra banda molt similar a la resta dels països europeus, quan els i les joves d'origen immigrant no han aconseguit reconèixer-se com a francesos, malgrat pertànyer a la tercera generació.

Cantet ho explica clarament en unes declaracions publicades a *El País**, quan parla de les noves generacions que conviuen entre els murs d'un sistema amb el qual xoquen frontalment: «L'escola els integra però també, sens dubte, és un lloc excloent i discriminatori, un microcosmos del món que els envolta. Aquesta és una contradicció que sempre he tingut present. És un terreny en què ho podem guanyar tot o perdre-ho tot. I precisament aquí es troba el valor d'un professor com el de *La classe*, que sap que la seva lluita val la pena malgrat que fracassi».

Cantet observa la nova realitat multiracial de la societat francesa i, sense obviar els conflictes i tensions que origina aquesta

situació, creu que realment es poden esperar moltes coses de la nova generació i així ho expressa a la pel·lícula a través de la mirada del professor, que descobreix en diversos moments aspectes inesperats del seu alumnat quan poden expressar-se sense traves i ser escoltats sense prejudicis.

Sense fer una glorificació o victimització de la figura del professor, Cantet reivindicava el paper fonamental que té el professorat en aquest procés de socialització d'aquests joves i com gràcies a determinades actituds es pot generar un espai de convivència no conflictiu. Al film, l'actuació del professor protagonista no és perfecte, ni encarna un model predeterminat. Es mostren les seves febleses i contradiccions, però en la base de les seves actuacions hi ha sempre un esperit de tolerància i respecte, fins i tot en aquells moments en què es mostra irònic i provocador per incentivar l'atenció i la reflexió de l'alumnat.

La intenció de Cantet és clara en afirmar que volia mostrar quants d'aquests grups d'adolescents, acostumats a ser estigmatitzats, poden, en ser observats de prop, donar una imatge de si mateixos molt diferent; i considera que per formar part d'una societat cal en primer lloc sentir-se estimat, i aquests alumnes representen aquesta part de la societat que no se sent reconeguda ni acceptada.

Els conflictes que es generen entre els murs de la classe apunten críticament a la validesa d'un sistema educatiu que imposa una cultura tan allunyada dels punts de referència de què disposa l'alumnat per assimilar-la, però de fet aquest món de la classe no és més que un mirall a petita escala del que succeeix a la societat. Com indica Cantet, han rodat entre els murs d'una classe, però en

realitat hi és present tot el que passa a l'exterior. L'escola és per al realitzador «el lloc on la majoria de nosaltres hem esdevingut el que som i també és allà on es fabrica la societat. Era interessant mirar quina mena de societat estem construint*» .

La seva posició en el debat actual sobre el sistema educatiu a França també és clara i nega que el retorn a una educació tradicional i autoritària pugui ser el remei als conflictes. Sense

desvirtuar els problemes que actualment hi ha a les aules, afirma la necessitat de considerar de nou l'autoritat del professorat, però apuntant a nous continguts en consonància amb la situació actual clarament diferent a la d'èpoques anteriors. En aquest sentit François Bégaudeau considera que el debat sobre la necessitat d'incrementar els càstigs o ser més tolerants amb les faltes no té una clara solució. Creu que «hi ha moments en què cal expulsar un alumne que s'ha portat malament i s'ho mereix, i, al mateix temps, l'expulsió és injusta. Jo penso com a la pel·lícula. Hi ha qui diu que cal expulsar tothom, però no és la solució. I després hi ha gent que de vegades és una mica massa indulgent, que ho deixa passar tot, i això tampoc no soluciona res**» .

Sobrepasant els murs de la classe, Cantet apunta a una crítica del sistema educatiu i de la cultura dominant, però sense emetre cap judici determinant de les accions concretes de la gent. No hi ha culpables ni il·luminats que tinguin una solució màgica per a tots els problemes. Considera, això no obstant, que hi ha maneres i actituds d'adreçar-se a l'alum-

nat, formes d'intervenció que possibiliten obrir vincles en comptes de tancar-los, i, sobretot, maneres d'escoltar atentament les seves preocupacions i situacions per entendre.

Tot això és el que vol mostrar en observar detingudament el que succeeix entre els murs d'una classe i a través d'unes experiències concretes, per aconseguir obrir nous interrogants a les certeses de molta gent que creu tenir l'explicació o la solució de tots els problemes.

Les experiències d'un professor de llengua

Cantet no pretén oferir una visió objectiva de la situació educativa a França ni donar una explicació definitiva dels problemes que es viuen. L'elecció de l'obra de Bégaudeau indica clarament que la seva pretensió no és donar respostes ni formular solucions, sinó observar atentament la realitat que ens envolta sense prejudicis ni pressupostos que limitin la nostra reflexió.

La sensació de tancament, expressada al títol original, *Entre les murs*, és un dels fets destacats que comparteix l'alumnat i el professorat, i que indica també el desconeixement que hi ha moltes vegades respecte a la vida que tenen fora del marc de l'escola.

L'aïllament que viuen els personatges es veu reflectit en la composició de les imatges que separen constantment uns personatges dels altres, malgrat compartir físicament el mateix espai.

El tractament de l'espai on tenen lloc les diverses situacions mostrades a la pel·lícula produeix aquesta sensació de separació i desconeixement de l'altre, sigui entre l'alumnat mateix, entre el professorat i en les relacions entre professorat, pares i mares i alumnat.

*Declaració recollida en una entrevista realitzada per Bernat Salvà i publicada al diari *AVUI*, el 16 de gener de 2009.

**Declaració recollida en l'entrevista publicada al diari *AVUI*, el 16 de gener de 2009.

Hi ha diversos exemples que mostren clarament la falta d'un espai comú de relació i intercanvi. Les entrevistes del professor amb els pares o mares és molt significativa per la falta d'un punt de referència comú que permeti entendre el que intenta dir el professor respecte al seu fill o filla.

Els pares de Wey reben amb satisfacció les felicitacions del professor pels resultats obtinguts pel seu fill, però amb els seus gestos i comentaris es deixa veure que els és estranya la situació i la conversa mateixa. La manca d'una comprensió dels paràmetres culturals i idiomàtics s'expressa per la dissonància dels gestos mateixos, de la posició dels cossos, del to de veu, fins a crear un sentiment d'incomoditat en els pares, en el professor i en Wey, com si en un moment donat haguessin perdut el guió de l'escena que estaven representant.

La mateixa incomprensió es reflecteix en l'actitud expressada per la mare de Souleymane en rebre els comentaris negatius del professor respecte al seu fill. En aquesta ocasió les paraules es converteixen en un instrument d'atac i de defensa fins al moment en què solament queda acceptar la incomprensió, per part del professor, o la derrota, per part de la mare, en constatar el poder de l'altre. Mai no podrà entendre per què considera Souleymane un mal fill, i no és una qüestió d'incomprensió de la llengua francesa, sinó de la significació de les paraules escoltades o dites des d'un context cultural tan radicalment diferenciat que fa impossible tota interlocució.

A la incomprensió cultural i a la diversitat de llengües caldria afegir la del mateix sistema educatiu, que mostra en aquestes entrevistes la seva pròpia contradicció en voler igualar les diferències a través dels mateixos mecanismes amb què es reproduïxen les relacions de domini i les desigualtats. La llengua és un

dels mecanismes més significatius d'aquesta contradicció, perquè per una part afavoreix la integració, però per altra accentua i reproduïx les diferències entre les classes socials.

Els i les alumnes de *La classe* són els primers de diferenciar el tipus de llenguatge que els ensenya el professor i aquell que parla la gent "normal", la gent del seu medi. Entendre que hi ha diferents registres i que han d'aprendre a dominar-los no ho viuen com una possibilitat de sortir de la seva situació marginal, com creuen els professors, sinó com una forma d'accentuar la seva diferència i la seva exclusió. Contra ella es rebel·len reivindicant un llenguatge propi o buscant uns senyals d'identitat en la seva procedència ètnica i cultural.

El llenguatge és realment el gran protagonista de la pel·lícula en convertir-se en dipositari de les desigualtats i diferències, i en el detonant del desenvolupament dramàtic dels fets. Les paraules són font d'equivocs, de malentesos, no serveixen com a vehicle de relació, sinó tot al contrari.

Un clar exemple d'aquesta fractura que es produeix entre les paraules i el sentit són els conflictes que ocasiona la paraula "*petasse*" amb què François qualifica l'actitud de les representants de la classe en la sessió d'avaluació, o el comentari sobre Souleymane, quan se'l classifica com a "*scolairement limité*", per justificar que no considera procedent l'expulsió que es demana en el consell disciplinari.

Paral·lelament a aquesta visió negativa es mostra el vessant positiu de la distància entre les paraules i el seu sentit com a instrument pedagògic. El mètode de François, clarament inspirat en la maièutica socràtica, utilitza el diàleg com a font de coneixement i juga amb la distància irònica per provocar les respostes dels i les alumnes, amb la finalitat que puguin reconèixer els seus errors i corregir-los.

*Una explicació més detallada d'aquesta figura la trobareu al glossari, al final de l'assaig.

De la significació i de les formes

La disgregació del sentit de les paraules, la falta d'un espai comú on poder intercanviar experiències i comunicar-se, o la insuficiència d'un sistema incapaç de reconèixer la realitat en què es troba han estat destacats fins ara com els elements més crítics que ens aporta la pel·lícula. Però aquesta lectura es del tot insuficient si no tenim en compte amb quins elements el director ha expressat i ha significat les seves reflexions i opinions.

La situació contradictòria i fins hi tot caòtica, en molts moments, s'expressa a través de la forma amb què es construeixen les escenes. De la mateixa manera que la impossibilitat de trobar una sortida als conflictes no s'expressa solament pel diàlegs sinó per les emocions que genera la mateixa composició de les imatges.

En observar l'organització dels plans que conformen una escena i l'articulació d'aquests segments en la trama narrativa detectem que no respon a la mateixa lògica compositiva que usualment s'utilitza en el cinema.

La diferència consisteix en el fet que no es basa a localitzar en cada moment la situació dels personatges en relació als altres, ni a indicar que estan compartint un mateix espai, el de l'aula o altres espais de l'escola, sinó que aïlla els personatges, utilitzant primers plans tancats que no deixen veure el que hi ha al seu voltant.

Els diàlegs a classe mostren a la perfecció aquest procediment, que Cantet compara amb els moviments d'un partit de tennis. La figura del pla i contraplà*, amb què usualment es visualitza un diàleg, s'utilitza per provocar l'efecte contrari, és a dir, la separació i no l'enllaç entre els dos personatges.

La falta d'un espai comú entre el professor i l'alumnat queda expressat en aque-

sts primers plans del professor que interroga i a continuació el primer pla d'algun alumne o alumna que respon o reacciona a la seva pregunta. Mai no apareixen junts en el mateix enquadrament, ni s'estableix algun nexa que permeti indicar la connexió possible entre ells.

De la mateixa manera que el pati és observat en un pla general, des d'una angulació en picat accentuada, per subratllar que és un espai propi, no com el de la classe, en què estan sota el control constant de la mirada del professor. A poc a poc la càmera s'acosta al grup d'alumnes repartits pel pati i observem els seus moviments i els seus gestos, però sempre mantenint una distància que no ens deixa escoltar amb claredat el que diuen.

Aquests i altres exemples, com la frontalitat del punt de vista adoptat en les entrevistes amb els pares i mares, el muntatge dels diferents plans en què es mostra la intervenció del professorat en el consell disciplinari i la posició de Souleymane i la seva mare enfrontats al consell, indiquen que el significat del que veiem es indèstria-ble de la forma amb què es mostra.

Una ficció documentada o un documental ficcionat?

Amb aquesta pregunta abordem la problemàtica del documental, definit com a oposat a la ficció a partir del binomi veritat i falsedat.

Cantet explica clarament que la pel·lícula adopta un to documental no pel fet de referir-se a unes experiències viscudes o a l'elecció dels intèrprets entre l'alumnat d'un institut, sinó per la forma amb què ha estat construïda.

Les situacions filmades han estat recreades davant la càmera, per tant no són el registre d'una realitat, sinó una representació que ha estat filmada. D'igual

manera la interpretació dels personatges ha estat preparada i treballada al llarg d'un any escolar, malgrat ser interpretada per l'alumnat del centre.

On queda la realitat que ha captat la càmera per definir la pel·lícula com a documental? La resposta la dóna el mateix director en explicar el rodatge de la pel·lícula i l'elaboració del projecte a partir del text de François Bégaudeau.

Les experiències de François li van facilitar la recreació de les situacions al voltant de les quals va construir una història, la de Souleymane, que no relata-va la novel·la. El rodatge es va realitzar durant 7 setmanes a l'interior d'un institut de París i els i les intèrprets van ser elegits entre els 50 alumnes del centre que es van presentar per treballar a la pel·lícula.

La seva pretensió era crear una determinada situació i, a partir d'uns diàlegs escrits conjuntament amb els seus intèrprets, potenciar l'espon-taneïtat dels actors i les

actrius observant els seus gestos, els seus moviments, l'entonació de les seves paraules i les seves reaccions.

Les condicions en què es va realitzar el rodatge i els procediments que es van utilitzar expliquen com va aconseguir encarnar la realitat a través de la ficció, i per què era necessari introduir la ficció per interrogar millor la realitat que mostrava. No es tractava de crear un efecte de realitat sinó de deixar que la realitat apuntés a través de les imatges construïdes. Necessitava la ficció, la construcció d'una història per crear les condicions en què la realitat pogués tenir una

significació i per tant mostrar-se.

Cantet destaca els procediments que va utilitzar en el rodatge de les escenes a l'aula per explicar en què consisteix el seu estil documental. El grau de realisme d'aquestes escenes ha estat destacat per la pràctica totalitat de la crítica i del públic, però el seu grau d'artifici contradiu la majoria de les opinions que vinculen el terme "realisme" amb el de no-intervenció per part del realitzador.

Cantet va distribuir tres càmeres en l'espai de l'aula. Una d'elles dirigida al professor, l'altra, a l'alumnat que intervenia i una tercera captava el que succeïa als marges, a l'espai on estaven situats la resta d'alumnes que no protagonitzaven el diàleg.

A través d'un muntatge sincopat per les preguntes i respostes aconseguieix la sensació de brogit i d'agitació constant, i a la vegada accentua la separació entre les persones, que malgrat estar en el mateix espai es troben aïllades les unes de les altres, desconnectades entre si i en alguns casos absents de la realitat que les envolta, com els i les alumnes que situats als marges del diàleg del professor amb l'alumne mouen la cadira, es repengen sobre la taula o tallen els cabells d'una companya. Cantet parla de digressions que mostren aquells detalls quotidians d'una classe que no haguéssim aconseguit mai reconstituir. Aquesta mirada perifèrica, que en un moment donat es desvia del centre de l'acció, és la que permet aquest plus de realitat que ens ofereixen les imatges. Si és produeix l'obertura necessària, la càmera pot arribar a captar algun instant de veritat, captar el que de forma imprevista sorgeix de la realitat en què té lloc el rodatge.

Proposta d'activitats

L'orientació general de les activitats va dirigida a reflexionar sobre la problemàtica que s'expressa a la pel·lícula, no a buscar identifications de la seva pròpia situació en funció del que mostra el film.

Tal com indica el realitzador, la finalitat no és oferir respostes als conflictes que ens mostra, ni considerar la història que relata com el que realment succeeix a les aules. La finalitat és interrogar la mateixa realitat a partir de les preguntes que formula el director des de les experiències concretes d'un grup d'alumnes i del seu professor.

- Quina valoració fa el professorat sobre la falta de disciplina de l'alumnat i quina és la visió que en tenen els i les alumnes? Diferencieu les diverses postures que es reflecteixen tant per part de l'alumnat com del professorat.
- Concreteu les respostes de la pregunta anterior a partir de la situació representada a la pel·lícula que les justifica i argumenteu l'elecció de la situació apuntada.
- Per què el professor protagonista vol retirar la denúncia contra Souleymane? Quins arguments formulen els professors que estan en contra de retirar-la?
- En quins moments o situacions es fa referència a la situació familiar o social de l'alumnat?
- Per què la convivència és tan problemàtica? Indiqueu quins creieu que són els motius que originen els conflictes.
- Indiqueu quins són els espais del centre que es mostren a la pel·lícula.
- Hi ha algun moment en què estiguin situats en el mateix enquadrament (compartint el mateix espai que es mostra la pantalla) el professor i l'alumnat en les diverses escenes de l'hora de classe? Quin lloc ocupa el professor i els pares i mares en les entrevistes de tutoria? Quin lloc ocupa Souleymane i la seva mare en l'escena del consell disciplinari? Com es mostra el partit de final de curs entre professorat i alumnat? Hi ha diferència respecte a la distribució de l'espai on juguen el partit i l'espai de la classe que hem vist en les diverses escenes anteriors?
- Realitzeu un autoretrat per escrit adjuntant una fotografia il·lustrativa tal com proposa el professor de la pel·lícula als seus alumnes. Sorgeixen problemes similars als indicats a la pel·lícula?
- Valoreu el resultat de l'exercici a partir de la informació que aporta sobre els altres i sobre un mateix.
- Debateu a classe el valor de les normes i el respecte com a base de la convivència a partir de les següents preguntes, que cada alumne haurà de respondre individualment:
 - Per què són necessàries les normes?
 - Creus que es respecta la teva opinió i que respectes la dels altres?
 - Quines normes diries que són bàsiques per aconseguir una bona convivència?
 - Quins creus que són els límits de la teva llibertat?
 - Què proposaries per aconseguir cohesionar tots els companys i companyes de la classe?
 - Hi veus diferències entre la convivència amb els amics i amigues de fora l'institut i els companys i companyes de classe?

filmografia relacionada

Hoy empieza todo (*Ça commence aujourd'hui*),
Bertrand Tavernier. França, 1999

Los 400 golpes (*Les 400 coups*), François Truffaut.
França, 1959

La escurridiza, o cómo esquivar el amor
(*L'esquive*), Abdel Kechiche. França, 2004

Ser y tener (*Être et avoir*), Nicolas Philibert. França,
2002

El club de los poetas muertos (*Dead Poets
Society*), Peter Weir. EUA, 1989

Rebelión en las aulas (*To Sir, with Love*), James
Clavell. EUA, 1967

Adiós, Mr. Chips (*Goodbye, Mr. Chips*), Herbert
Ross. Gran Bretanya, 1969

d'altres, el fet de considerar que la realitat és una cosa substancial, separada de la visió que li dóna forma i per tant la significa.

Podem afirmar que el documental té com a referència el món real, però la qüestió és determinar com s'ha construït aquesta referència, si prové dels elements interns del discurs fílmic o prové d'unes convencions socioculturals i d'aquelles que ha creat la mateixa indústria audiovisual. El que queda clar de tota aquesta reflexió és el grau de convencionalitat que hi ha en el reconeixement com a realitat del que mostren les imatges. No podem parlar de veritat sinó de versemblança i, en aquest nou àmbit, determinar quina és la procedència del grau de veracitat de les imatges i a través de quines estratègies discursives s'aconsegueix. Tota imatge és representació d'alguna cosa i com a tal dóna significat al que mostra.

Figura del pla - contraplà: la construcció de l'espai.

Tradicionalment, en filmar una conversa entre dos personatges s'alterna el pla d'un personatge (el que parla o escolta) amb el de l'altre. Per aconseguir captar intuïtivament que comparteixen el mateix espai es filma, conservant en cada pla, cada punt de vista en què es fragmenta l'espai, una part del decorat comú als dos camps, en què es compon d'escorç a un o als dos personatges. Part d'un personatge se situa en primer terme del camp, a un costat de l'enquadrament, i el segon personatge, en diagonal i en segon terme, o es capta en profunditat part del decorat que comparteixen.

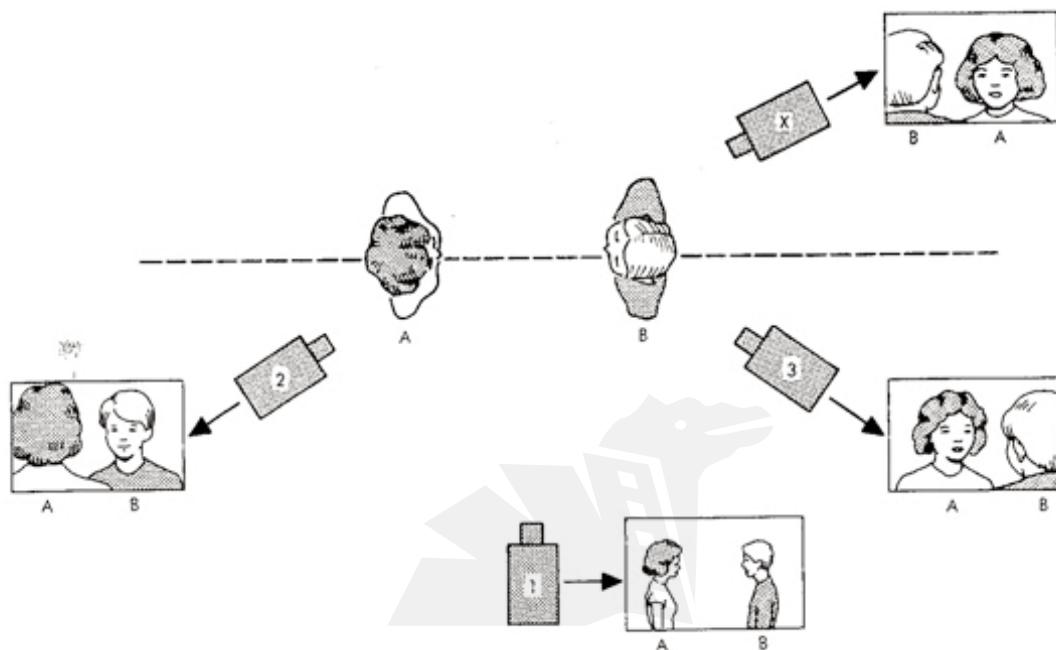
En el muntatge s'organitzen com un tot homogeni els diferents fragments en què s'ha descompost l'espai en ser captat des de diversos punts de vista, per aconseguir que l'espectador i l'espectadora puguin situar en cada moment el lloc que ocupen els personatges respecte a l'espai que comparteixen.

En el cinema clàssic, per evitar les alteracions del canvi del punt de vista que

glossari

Documental: Es defineix com a "documental" un muntatge d'imatges visuals i sonores donades com a reals i no fictícies.
El problema sorgeix quan s'afirma que la realitat enregistrada en un documental es considera que és la realitat mateixa que ha estat captada per la càmera, és a dir, que allò que la càmera enregistra és la realitat captada al marge de l'acte cinematogràfic. És això possible? Millor dir que la finalitat és restituir les aparences de la realitat, donar a veure les coses i el món tal com ho veiem. Fer de la realitat "afílmica" un criteri de distinció entre el documental o la ficció posa evidentment molts problemes, entre

pogués deslocalitzar la situació dels personatges, es recomanava que l'eix de presa d'imatges de dos plans successius sobre un mateix objecte formés un angle superior als 30° per indicar que s'havia produït un

Bordwell, David i Thompson, Kristin (1995). *El arte cinematográfico*. Paidós Comunicació. Barcelona

desplaçament del punt de vista i evitar d'aquesta manera la confusió de l'espectador i l'espectadora. Per assegurar la visió d'un espai comú es reglamenta, també, que el desplaçament de la càmera s'ha de produir en l'espai limitat per una línia imaginària de 180° , per tal de poder localitzar en el mateix espai els dos camps mostrats en cadascun dels plans.

Amb aquestes reglamentacions podem representar imaginàriament un espai continu malgrat els canvis del punt de vista. Sabrem sempre on són els personatges en relació d'uns amb els altres i amb el decorat, i, el que és més important, sabrem sempre on estem situats respecte a l'escena que veiem representada.

Web d'interès

<http://www.entrelesmurs.ca/dossiers.html>

f i t x a t è c n i c a

La classe

Títol original: *Entre les murs*

Direcció: Laurent Cantet

Guió: Laurent Cantet, François Bégaudeau, Robin Campillo. Basada en la novel·la *Entre les murs*, de François Bégaudeau

Interpretació: François Bégaudeau, Nassim Amrabet, Laura Baquela, Chérif Bounaïdja Rachedi, Juliette Demaille

Fotografia: Pierre Milon, Catherine Pujol, Georgi Lazarevski

Muntatge: Robin Campillo, Stéphanie Léger

Producció: França, 2008

Versió: original en francès subtitulada en castellà

Durada: 128 minuts

P r o g r a m a d e m à

Crònica de la vida escolar en un centre de secundària de la perifèria de París on conviu alumnat de procedència ètnica i cultural molt diversa. El relat se centra en les experiències d'un jove professor, François, que ha d'enfrontar-se dia a dia a la falta d'interès de l'alumnat i en molts moments als conflictes de convivència que es generen per l'actitud d'alguns alumnes que no es veuen reconeguts per la societat que pretén integrar-los a través del sistema educatiu.

La pel·lícula es construeix com a ficció, centrada en els personatges d'Esmeralda i Souleymane, a partir d'una realitat viscuda per François Bégaudeau*, professor i novel·lista, que explica les seves experiències recollides al llarg de deu anys i que ha intervingut a la pel·lícula com a actor i guionista. Els joves intèrprets són també, en la vida real, alumnes de secundària que van treballar en un taller d'interpretació durant un curs escolar per poder intervenir a la pel·lícula.

*En català la novel·la ha estat editada amb el mateix títol de la pel·lícula estrenada al nostre país i ha estat publicada per Empúries.

Comentaris de la crítica

Del coneixement i de les formes

«[...] Què hi ha de ficció i de documental en cada personatge, en la naturalesa dels esdeveniments que enfronten el professor amb els seus alumnes, en l'atmosfera de l'aula i del col·legi...?»

Aquestes són algunes de les moltes preguntes que suscita la nova pel·lícula de Laurent Cantet, i ho fa a partir d'una humil renúncia a proporcionar respostes o receptes, d'un obert rebuig a proposar un discurs moral o pedagògic que s'imposi a les imatges o a convertir aquestes en una mera il·lustració d'aquells. Preguntes que afecten, és cert, a l'àmbit dels aspectes formals, però que són consubstancials a l'aposta central del film: interrogar el sistema educatiu des de l'àmbit comunal de l'aula, entesa no solament com a microcosmos de la societat sinó com a l'espai essen-

cial en què es juga la gran qüestió de la democràcia, com el primer àgora que és reuneix i que escenifica tots els jocs de poder i de representació, de llenguatge i de classe social, de comunicació i d'integració i d'exclusió social i cultural.

L'aula com a caixa de ressonància (del mestissatge racial, de la diversitat cultural, dels enfrontaments socials), però també com representació –vital i pedagògica– d'una bella utopia igualitària, en què la classe magistral (la transmissió autoritària) ha estat substituïda pel diàleg i la discussió permanent entre professors i alumnes (l'intercanvi horitzontal d'experiències i sabers [...]).»

Carlos F. Heredero, *Cahiers du Cinéma España*, gener de 2009

Sísif ensenya als instituts

«[...] Un dels gran problemes de les pel·lícules sobre instituts consisteix en el fet que els seus protagonistes mai no són Sísifs, sinó herois mítics capaços de superar totes les dificultats. [...] *La Classe*, de Laurent Cantet, parteix de la idea que una bona pel·lícula sobre instituts no és la que propaga valors sinó la que mostra les coses tal com són. En ella, el mestre mai no pot assumir la condició d'heroi, però la classe tampoc pot ser vista com el paradís de l'educació en valors i competències. La classe, com el món, és un espai complex. Aquí s'estableixen les bases de l'educació democràtica que cal fomentar malgrat que tots els esforços semblin inútils.

[...] A *La Classe* no es propaga un saber unidireccional. El professor no és qui ho coneix tot i els alumnes els qui escolten al·letargats. François es fa respectar a partir del diàleg. L'educació posa en pràctica els principis de la maièutica socràtica, on el més important no resideix a generar veritats, sinó a plantejar dubtes [...].»

Àngel Quintana, "Cultura/s", *La Vanguardia*, dimecres 11 de febrer de 2009

Declaracions del director (Laurent Cantet) i del professor, actor i novel·lista (François Bégaudeau) sobre les intencions de la pel·lícula i la visió del professor protagonista.

Extracte d'una entrevista publicada al diari *AVUI*, el 16 de gener de 2009, signada per Bernat Salvà.

- Hi ha molts clixés sobre els alumnes actuals. Heu tingut la intenció de desmentir-los?

- L. Cantet: El més interessant de rodar una pel·lícula o d'escriure un llibre per reflexionar sobre un tema determinat és suspendre totes les ideologies i respostes, i intentar començar des de zero i observar. *La*

clase, amb aquests alumnes francesos de diferents races, àrabs, negres, xinesos..., és un reflex de la França actual. Si al final de la pel·lícula algú pensa que hi ha conflictes a la França d'avui en dia, crec que no l'ha entès bé. Per a mi el que la pel·lícula mostra gairebé sense voler és que hem aconseguit conviure plegats.

- Li ha resultat difícil interpretar-se a si mateix?

- F. Bégaudeau: No, no se m'ha fet estrany, perquè quan fas aquesta feina interpretes un professor cada matí. Fer-ho davant d'una càmera no hi canvia gran cosa, no és més complicat. El que passa a *La Classe* s'assembla molt al que jo he conegut com a professor.

- Ha tingut alguna classe com la de la pel·lícula?

- F. Bégaudeau: Sí, jo he ensenyat en escoles que són encara més populars, amb alumnes que estan entre les capes més desfavorides de la societat. A França, com en altres països, hi ha una mena d'estratificació social: com més baixa és la classe social, més àrabs, negres i xinesos t'hi trobes. L'institut on vam rodar és un barri de París més burgès, més barrejat, on hi ha classes populars i una petita burgesia.

- Està d'acord amb la manera d'actuar del professor que interpreta?

- L. Cantet: El que hem tingut clar des del principi és que no volíem filmar un professor perfecte, no volíem fer *El club de los poetas muertos*, el professor formidable que se'n sortirà amb tots els alumnes...

- F. Bégaudeau: Això no és real. Quan vaig escriure el llibre, precisament vaig intentar mostrar els moments de feblesa del professor, no els moments on tot surt bé. M'agrada aquest professor que també és feble, contradictori, humà...

Filmografia de Laurent Cantet

Tous à la manif (1994); *Jeux de plage* (1995); *Les sanguinaires* (1997); *Ressources humaines* (1999); *L'emploi du temps* (2001); *Vers le sud* (2005); *Entre les murs* (2008).